

Gedeputeerde Staten

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Staatssecretaris mr. drs. M.C.G. Keijzer

T.a.v. drs. F.W. Vijselaar

Postbus 20401

2500 EK DEN HAAG

Onderwerp

Investeringsprogramma Zeeland in
Stroomversnelling

kenmerk

19001709

behandeld door

M.C.S.P. de Ruijsscher-
Boomert
+31 118 631560

verzonden

Middelburg, 22 januari 2019

Geachte heer Vijselaar,

Op 29 september 2017 hebben wij uw schrijven ontvangen waarin u meedeelt om, mede namens de minister van Financiën, € 25 mln. bij te dragen aan de uitvoering van het investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling. Er is afgesproken om gezamenlijk een investeringsimpuls van € 63 miljoen te realiseren, bestaande uit € 38 miljoen regionale bijdrage waarvan € 14,1 mln. door de provincie Zeeland. Middels deze brief informeren wij u over de voortgang van het programma en de tot nu toe gerealiseerde economische impuls voor de structuurversterking van de Zeeuwse economie.

In 2017 zijn wij, gezamenlijk met de betrokken partners in de regio, van start gegaan met de uitvoering van het investeringsprogramma, welke bestaat uit zes structuurversterkende projecten. Na een jaar van uitvoering van het programma kunnen wij u melden dat inmiddels 14 mln. rijksbijdrage en € 7,5 miljoen provinciale cofinanciering toegekend is voor de uitvoering van de projecten. Bij uitvoering van het Joint Research Centre en de aanjaaggelden zal de provinciale cofinanciering en de private bijdrage verder toenemen tot de in uw brief afgesproken bedragen. De totale regionale investeringsimpuls zal gedurende de looptijd van het programma (tot 31 december 2020) hierdoor ruim gerealiseerd worden. Om de beoogde versnelling te realiseren zijn de projecten in 2017 voortvarend van start gegaan. Een groot aantal projecten uit het investeringsprogramma zijn inmiddels uitgevoerd en werken aan een volgende fase. In bijgaand overzicht vindt u een overzicht van de status van de projecten en een toelichting per project (bijlage1).

Op basis van het actieprogramma Zeeland in Stroomversnelling (naar aanleiding van het advies van de commissie structuurversterking en werkgelegenheid Zeeland) en het investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling is vanuit Zeeland, naar aanleiding van het regeerakkoord, gewerkt aan het investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling 2.0, welke geleid heeft tot de Regio Deal Zeeland. Na het accent op economische structuurversterking wordt hierin, conform het advies van de commissie Balkenende, ingezet op het verbeteren van het leef- en vestigingsklimaat in Zeeland. Vanuit het actieprogramma zien wij ook in de toekomst kansen om gezamenlijk vanuit deze nieuwe manier van samenwerking tussen rijk en regio, opgaven in de regio aan te pakken.

Vanuit het actieprogramma ZiS 1.0 is ook gewerkt aan een bestuurlijk samenwerkingsarrangement met de provincie Noord-Brabant. Hierin wordt de samenwerking tussen de provincies en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen geïntensiveerd op de thema's:

- Versterking van het Zuid-Nederlandse innovatiesysteem (RIS 3),
- Energietransitie,
- Financiering en kennisdeling over (pre seed) fondsen,
- Samenwerking internationalisering.

Naast de uitvoering van het programma is - mede op uw voorstel - afgelopen februari de Economic Board Zeeland opgericht. Een triple helix samenwerkingsverband welke als doel heeft om gezamenlijk structuurversterking en innovatie door samenwerking aan te jagen. Hiertoe wordt kennis gebundeld, netwerken verbonden en bestuurskracht versterkt. Vanuit deze hoedanigheid volgt de Economic Board Zeeland de uitvoering van het investeringsprogramma ZIS 1.0 en ZIS 2.0 nauwgezet en stuurt waar nodig actief bij.

De intensieve samenwerking tussen rijk en regio met de regionale triple helix partners heeft met de uitvoering van het investeringsprogramma en de Regio Deal Zeeland in deze periode geleid tot een investeringsimpuls van meer dan € 100 mln. voor de Zeeuwse economie.

Tot slot vragen wij graag uw aandacht voor 2 openstaande punten in het Investeringsprogramma Zeeland in Stroomversnelling:

- Voortkomend vanuit het MBO Deltalab is vanuit Scalda bij OCW de aanvraag ingediend voor structurele financiering van het centrum voor Innovatief Vakmanschap Wind op Zee. Wij hebben tot onze verrassing vernomen dat deze aanvraag niet is gehonoreerd. Wij willen u dan ook vragen om vanuit uw departement mee te denken hoe we deze succesvolle gerealiseerde ontwikkeling, met veel draagvlak vanuit het bedrijfsleven, vanaf het schooljaar 2019/2020 duurzaam in onze regio kunnen borgen.
- Daarnaast heeft u in uw brief van 30 januari 2018, waarin u ons verzoekt om vanuit de aanjaaggelden aanvullend 1,6 mln. toe te kennen aan het project Tidal Technology Center Grevelingendam, het volgende aangegeven:

“Ik besef dat met dit voorstel een tekort ontstaat met betrekking tot de in te zetten aanjaagmiddelen. Daarom stel ik voor om voor de dekking van de € 1,6 mln. aansluiting te zoeken bij de voorgestelde ophoging voor de aanjaaggelden in het concept aanbod van de provincie Zeeland (d.d. 10 januari 2018) voor de regio envelop. Mocht onverhoopt de dekking via de regio - envelop niet lukken, dan ben ik bereid naar andere mogelijkheden te kijken.”

Gezien de dekking van de € 1,6 mln. niet via de Regio Deal Zeeland heeft plaatsgevonden, verzoeken wij u om ingevolge uw toezegging naar deze andere mogelijkheden te zoeken. Naast de rijksbijdrage dragen ook de provincies en de Zeeuwse gemeenten zorg voor de structurele borging van de versterking van de Zeeuwse innovatieve clusters. Hierin is een bijdrage vanuit het rijk noodzakelijk.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en zien graag uw reactie ten aanzien van de openstaande punten tegemoet.

Met vriendelijke groet,

gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlage 1: Status van de projecten Zeeland in Stroomversnelling (stand 1 december 2018).

Project	Bijdrage Rijk (begroot)	Bijdrage Rijk (toegekend)	Bijdrage Provincie (begroot)	Bijdrage Provincie (toegekend)	Bijdrage publiek	Bijdrage privaat*
Tidal Technology Center	€ 2,5 mln + € 1,6 mln** €3,2 mln DEI rechtstreeks beschikt in 2016	€ 2,5 mln € 3,2 mln DEI	-	-	-	€ 3,5 mln
MBO Deltalab	€ 0,45 mln	€ 0,45 mln	€ 0,4 mln	€ 0,4 mln	-	€ 0,49 mln
Centre of Expertise Water en Energie	€ 1 mln	€ 1 mln	-	-	-	€ 0,71 mln
JRC	€ 6,55 mln	-	€ 5,45 mln	-	€ 1 mln Nog toe te kennen in 2019	-
Industrieel Symbiose Fonds	€ 1 mln in aanjaaggelden	In aanjaaggelden	€ 2,18 mln	€ 1 mln		€ 5,24 mln
Innovatiefondsen	€ 6,5 mln Rechtstreeks toegekend Impuls Zeeland	€ 6,5 mln	€ 6,24 mln	€ 5,84 mln	€ 0,05 mln	€ 1,87 mln
Aanjaaggelden	€ 2,2 mln**	€ 0,35 mln	€ 1,0 mln	€ 0,21 mln	€ 0,64	€ 0,967 mln
Totaal	€ 25 mln	€ 14 mln	€ 15,3 mln	€ 7,5 mln	€ 0,11 mln	€ 12,8 mln

* de bijdrage privaat is de bijdrage van de projecteigenaar aan het project inclusief bijdragen van derden.

** brief extra bijdrage TTC 30 januari 2018

Toelichting op de resultaten per project:

Tidal Technology Center status: In uitvoering, afronding voorjaar 2019

De bouwwerkzaamheden van TTC-GD zijn in april vorig jaar gestart. Voor de zomer hebben de werkzaamheden gedurende enige weken stil gelegen op last van Rijkswaterstaat door een vertraging op de noodzakelijke werkplannen. Daarna is het werk voortvarend opgepakt; alle stromingsgoten hebben inmiddels vorm gekregen. Helaas konden niet alle werkzaamheden voor aanvang van het stormseizoen (1 oktober) worden uitgevoerd. Na constructief overleg is besloten om nog een aantal werkzaamheden uit te voeren, waarmee de veiligheid en stabiliteit van de 3 kunstwerken (Grevelingendam, Flakkeese Spuisluis en TTC-GD) ook bij extreme weersomstandigheden kunnen worden gegarandeerd. Deze werkzaamheden zijn in de periode tot 1 november uitgevoerd. In april kunnen de werkzaamheden worden voortgezet en naar verwachting zal in de zomer van 2019 het centrum worden geopend.

MBO Deltalab status: Gerealiseerd

Scalda heeft het afgelopen jaar in nauw overleg met het bedrijfsleven de eerste fase van het WindLab ingericht. In een aantal werksessies met monteurs uit de windsector is een ontwerp gemaakt van de ruimte en is een state-of-art simulator aangeschaft bij Festo uit Canada, waarop deelnemers getraind kunnen worden in het uitvoeren van onderhoud en het zoeken naar storingen. Ook studenten van het HBO en VMBO gaan hiervan gebruik maken. Daarnaast is een forse investering gedaan in het aanschaffen van een inventaris om de Basic Technical Training te verzorgen. De audit van deze training is succesvol verlopen en Scalda wordt voorgedragen aan de Global Wind Operations om deze training als Preferred supplier (vooralsnog de enige in Nederland) voor de markt aan te gaan bieden. Vanuit de lopende RIF-aanvraag wordt de tweede fase van het WindLab bekostigd en ingericht.

Centre of Expertise Water en Energie status: In uitvoering

In 2018 is het Centre of Expertise Water & Energy (CoE WE) opgericht met als doel om een betere aansluiting te creëren tussen het bedrijfsleven en het onderwijs op gebied van water en energie. De focus ligt op offshore wind en de energietransitie. Dit in eerste instantie op MBO en HBO niveau, met een uitrol naar de gehele onderwijsketen in de nabije toekomst. Door samen met de markt langjarig praktijkgericht onderzoek op te pakken, kunnen de laatste ontwikkelingen uit de markt doorlopend opgenomen worden in de curricula van de opleidingen. Hierdoor worden de professionals van de toekomst in samenspraak met de markt opgeleid.

Afgelopen september is, met volledige samenwerking van de 'renewable markt', de nieuwe minor Offshore Renewable Energy van start gegaan op de HZ UAS. Bij Scalda is het 'Winddock' van start gegaan, hier worden de toekomstige windtechnicians opgeleid.

De HZ UAS en NHL Stenden waren de initiatiefnemers van het CoE WE, NHL Stenden heeft echter in de loop van 2018 besloten hun deelname te stoppen door een focuswijziging. Na een inventarisatie over een mogelijke samenwerking met andere hogescholen, zal er vanaf 2019 een nieuwe samenwerking van start gaan tussen het CoE WE en de Hanzehogeschool Groningen en Inholland. Hiermee wordt er een kustcoalitie gevormd voor het praktijkgericht onderwijs.

Joint Research Centre status: In uitvoering

Het Joint Research Centre vormt een gezamenlijke onderwijs- en onderzoeksomgeving ten behoeve van de technische vorming (beta) van jong talent en de uitvoering van onderzoek, innovatie en valorisatie ter versterking van de regio. Centraal staan de drie thema's Water, Energie en Duurzame Economie. Het JRC zet vanuit de drie betrokken onderwijsinstellingen Scalda, HZ en UCR op MBO, HBO en WO in op een intensieve samenwerking met overheden, bedrijven en kennisinstellingen (triple helix) om de gezamenlijke agenda van de vorming van jong techniek talent, het ontwikkelen van nieuwe kennis en innovatie ten behoeve van de grotere Zeeuwse regio te verwezenlijken. Op dit moment wordt op verzoek van OCW de laatste aanpassingen in de begroting verwerkt, waardoor in januari 2019 een subsidie bijdrage van € 12 mln. (€ 6,55 mln. rijk, € 5,45 mln. Provincie) aan de HZ kan worden overgemaakt ten behoeve van de bouw van het Joint Research Centre.

Industrieel Symbiose Fonds status: afgerond – niet opgericht

Wegens voortschrijdend inzicht is afgezien van het oprichten van het ISF-fonds. Allereerst is de visie van de provincie ten aanzien van het aangaan/verstrekken van leningen de afgelopen jaren veranderd. Ten tweede is de focus van SDR met het opstellen van de Roadmap verschoven naar projecten met een grote CO2 impact en bijbehorende, grote financieringsvraagstukken die niet met het beoogde ISF-fonds kunnen worden opgelost.

Gedurende de verkenning om te komen tot het fonds is aan Gasunie Waterstof Services (GWS) een subsidiebijdrage van € 1 mln. afkomstig uit de green deal waterstof onder opschortende voorwaarde verleend ten behoeve van de realisatie van een waterstofkoppeling tussen Dow Terneuzen en Yara Sluiskil. Middels deze bijdrage is een private investering van € 5,24 mln. gerealiseerd. Deze subsidie is op deze wijze verleend aangezien er op dat moment nog geen fonds beschikbaar was om de lening uit te kunnen verstrekken. Doordat is afgezien van de oprichting van het fonds is het vanuit het programma Zeeland in Stroomversnelling gereserveerde budget van € 1 mln. is conform de spelregels toegevoegd aan de Subsidieregeling Zeeland in Stroomversnelling (Aanjaaggelden). De cofinanciering ten behoeve van het industrieel symbiosefonds (€ 1,18 mln. en mogelijk € 1 mln.) blijft beschikbaar voor projecten die bijdragen aan het reduceren van CO2 impact.

Innovatiefondsen status: Gerealiseerd

Gezamenlijk met het rijk heeft de uitbreiding van bestaande investeringsfondsen plaatsgevonden en is het (door)groefonds bij de ontwikkelingsmaatschappij bij Impuls opgezet. Alle partijen investeren gezamenlijk in vernieuwende mkb ondernemingen op de nationale en Zeeuwse speerpuntsectoren in het beleid. Het Rijk draagt 6,5 miljoen euro bij. De Provincie Zeeland heeft deze ontwikkeling ondersteund met een extra impuls van 3 miljoen euro. Uit het fonds (ZPF 1 en 2) hebben in 2018 reeds drie bedrijven een vervolginvestering ontvangen en is in 1 nieuw bedrijf geïnvesteerd.

Aanjaaggelden status: In uitvoering

In het voorjaar van 2018 is op basis van advies van de Economic Board Zeeland de subsidieregeling Zeeland in Stroomversnelling voor het eerst opengesteld voor de haalbaarheidsonderzoeken en demonstratieprojecten met een subsidieplafond van € 1 mln. In totaal zijn er 25 projecten ingediend voor een totaalbedrag van € 2,4 mln. Door de onafhankelijke deskundigencommissie zijn 4 haalbaarheidsonderzoeken en 3 demonstratieprojecten goedgekeurd. In het najaar is de openstelling geëvalueerd, wat heeft geleid tot aanscherping van de regeling voor de openstelling voor 2019. Voor de duurzame borging van de middelen zijn de aanjaaggelden ook onderdeel van de Regio Deal Zeeland, zodat rijk, provincie en gemeenten de komende jaren gezamenlijk blijven investeren in economische structuurversterking.